

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Syntagma Iuris || Vniversi, Atqve Legvm || Pene Omnivm
Gentivm, Et || Rervm Pvblicarvm Præcipvarvm,||**

Grégoire, Pierre

Francofurti ad Mœnum, M.D.XCIX.

VD16 VD16 G 2999

1 De similitudine conventionum, & delictorum.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-97739](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-97739)

quatinus vellem exitum non fortiat, vt si feruus vtiliter in rem domini pecuniam mutatus, sine culpa eius perierit, *l. feruus si in rem, 17. de in rem ver. l. quod si seruus, 3. sed et si seruus, eod. § Ver- sum* ¶ tamē sic accipimus, vt daret versum, id est, vt factum remaneat in eadem qualitate. Et ita deum de in rem verso competit actio, si non sit a domino seruo solutum, vel filio. Si tamen in necem creditoris, id est, perdituro filio, vel seruo solutum sit, definit quidem esse versum: sed æquissimum est in patrem vel dominum dari actionem, *l. si pro patre, 10. §. versum, §. §. seq. eod. de in rem vers.* Quod tamen pertinet ad patrem & dominum, si ex eadem causa pluribus adstricti sint, & conueniantur de in rem verso, præoccupanti agere tenentur tantum, *l. 3. §. fin. §. l. 4. de in rem vers. P.* Filius familias pro patre fidelubens & soluens, in rem patris vertisse videtur: si iudicio suscepto pro eo, condemnatus cum liberauit, *l. si pro patre, 10. eod.* Si filia mortuum acceptum in alimenta conuertit, pater qui non soluit dotem, tenetur de in rem verso, *l. pater pro filia, 20. §. l. fin. eod. tit.* item si pater togam filio mutuatam in viuis suos conuertat, sed tamen filio emere debuerat, *l. filius familias, 19. eod.*

3 ¶ Personæ ¶ quæ considerantur hic, sunt pater, filius famil. dominus, & qui contrahunt principaliter cum seruis & filiis familias, *l. quamuis, 18. eod.* ¶ Forma & substantia istius actionis est, secundum quam experimur, vt doceatur in rem versum domini, aut patris, vel ea ratione vtiliter contractum. ¶ Finis, ¶ vt prospiciatur creditoribus, qui bona fide contraxerunt cum filiis familias, vel feruis, in uitu peculii, vel parentum, vel dominorum: ne cum deficiat sepe actio de peculio, videlicet ademptum sine fraude peculio, vel diminuto, credito suo priuentur, vel more serui, vel emancipatione, vel alio modo deficiente actione peculii. Et proinde hæc actio perpetua est, contra dominum, & patrem, quorum negotia gesta sunt, *l. 1. §. 1. de in rem vers. l. ei qui seruo, 7. quod cum eo qui in alien. potest. C.* ¶ Eadem ¶ tamen ratio, quæ de peculii actione est, ne locupletentur domini, aut patres ex alterius iactura, *c. locupletari, de regn. iur. in Sex. l. iure natura, eod. in P. cum similib.* Et ultra, quia quando contractus in rem vertitur eorum, potius cum illis, quam cum seruo & filio famil. videtur contractum, *l. 1. de in rem vers. P.* quemadmodum in obligatione furlosi responsum est, ratione impensii in rem illius, *l. furiosus, 45. de act. in P.*

De his qui mortuorum negotia gerentes quasi contrahunt. Cap. 16.

- 1 Negotiorum mortuorum gestor habet pro eo actionem.
- 2 Heres cum defuncto aduendo quasi contrahit, & obligatur legatariis.

DE CRIMINIBVS IN GENERE.

LIBER XXX.

De Similitudine Conventionum & Delictorum.

C A P. I.

- 1 Conventionum, & delictorum similitudo.
- 2 In Delictis quomodo obligamur, & cum lege contrahatur.
- 3 In Contractibus qua perpendenda.
- 4 In Criminibus qua perpendenda.
- 5 Maleficii nomen quid complectatur.
- 6 Criminis nomen quid contineat. eod.
- 7 Delicti & peccati distinctio.
- 8 Peccare quid apud Aristotelem, & alios, eod.
- 9 Crimina, morbi Reipublice.

1 **A**R S ¶ alia contractuum, sed alterius generis, in delictis consistit: nam delicta contrahi dicuntur sponte, & ignorantia, *l. 1. de legib. lib. 1. P.* quemadmodum & expresse, & tacite conventiones contrahi citra delicta diximus, *l. 2. §. 4. de pact. in P.*

2 ¶ In ¶ leges, omnes æque iurare censeantur: quia illæ, veluti ex positione, omnes tenent, *l. 1. §. 2. de legib. in P. l. leges sacratissima, §. l. leges vt generales, C. eod. l. iud. in 1. C. de iud. illæ imperant, prohibent, & consulunt, & puniunt, l. legis virtus, de legib. in P.* quia quid peccatum, quid iustum & iniustum sit, monuerint, *c. nam concupiscentiam, c. 4. de consti. ap. Greg.* alterum non lædendum, honeste viuendum, ius suum cuique tribuendum, §. iuris præcepta, de inst. §. iur. l. iustitia, 10. §. 1. eod. in P. Proinde cum omittimus quæ iubentur, vel admittimus quæ prohibentur, in leges incidimus, & obligamur & legi, *l. obligamur aut re, §. n. de act. in P. l. si quis homicidium, 1. de accus. C.* & proximo læso: nam & lex & læsus resarciri damna postulant a nobis ita commissum, & pœnam reposcunt. Obligamur itaq; ex maleficiis, & delictis, *l. ex maleficiis, 4. de act. in P. §. si frequens diuisio, de obli. que ex del. nasc. §. 1. de obli. que ex qua del. Et consequitur necessario in de quædam coacta solutio, cum obligatio sit iuris vinculum quo necessitate adstringimur alicuius soluedæ rei, secundum nostræ ciuitatis iura, §. 1. de obli. ap. Instum. Lobigationum substantia, de act. in P. & cum ex contractu nascatur obligatio, *l. 2. mand. in P.* Quod solui ergo debet, pœna vel multa est. Sic enim & Caius ait, *l. si a reo, 71. §. si. de fideiuss. in P.* Pœna ob maleficia solui magnam rationem suadere. Solutio autem hæc, quæ petitur accusatione, ad modum contractus, & delicti referenda erit: quemadmodum ex conventionum diuersa formula, diuersè nascuntur actiones, quibus quis repetit in iudicio quid sibi debetur, §. 1. de act. l. actio, eo. in P. Quod enim in conventionibus actio in criminibus, accusatio erit proprie: quamquam interdum & actio accusationis nomen nõ respuat, vt dicemus, Deo fauente, paulo post.*

¶ Consideras ¶ in conventionibus idoneis & aptis ad effectum aliquid quem, voluntatè primum liberã ab errore, metu, seu vi & dolo alienã: secundo, conuenta & modò contractus, seu formulas quatuor illas generales, rei, literarum, verborum consensus: tertio, obligatione ad quid sit tenetur & vincitur: quarto, actione ppositam: quinto, iudicium: sexto, solutionem, vt docuimus in contractibus.

3 ¶ In Funus impendens defuncti, defunctum non heredem sibi obligat. ¶ Funeraria actio qua, & quare detur, eod.

¶ In ¶ edito prætoris negotiorum gestorum est, *Si quis negotia alterius, sine quis negotia, qua cuiusque, cum is moritur, fuerint, gesterit iudicium eo nomine dabo, l. 3. de nego. gesti. P.* Quæ verba significant illud tempus, quo quis post mortem alicuius negotia gesserit, videlicet, vt pro tali etiam gesto detur actio: hæc negotiorum, *d. l. 3. §. hac verba, §. l. successoris, 13. eod.* directæ & contraria heredibus & in heredes, *l. fin. autem, 21. eod.* Et qui negotia hereditaria gerit, quodammodo sibi hereditatem, seque ei obligat, *l. nam §. Seruus, 22.* Suntque hic & res, persone, negotia, & loca, finis & causæ considerandæ, quæ in negotiis viuendum pertractatis excussimus, vt & sicut in negotiis viuendum sufficite vtiliter filio gestum, ita & in bonis mortuorum, licet diuersus entus sit secutus, *d. l. successoris, §. fin.* neq; in vtriusque gestor tenebitur de casu, nisi præcesserit casum eius culpa, *l. debitor meus, 14. §. l. si uo hereditaria, 23. de nego. gesti. in P.* ¶ Heres ¶ quoque legatorum nomine non proprie ex contractu obligatus intelligitur: neq; enim cum herede, neque cum defuncto vllum negotium gestisse legatarius proprie dici potest. Et tamen quia ex maleficio non est obligatus, quasi ex contractu debere intelligitur, §. heres quoque de obli. que ex quas. contr. act. l. ex maleficiis, 4. §. heres quoque, de act. in P. Illud tamen verissimum est, aduentem hereditatem defuncti videri cum illo contrahere, *l. 3. §. fin. ex quibus caus. in possess. ea. lib. 42. P. tit. 4.* item si filius se paterna hereditate immiscet, *l. 4. eod. tit. ex quibus caus. in poss. ea. tacite voluntate & consensu quali inter absentes præstito, firmans testatoris mentem. Idipsum si pro herede aliquo modo se gerat, agnoscendo voluntatem defuncti, l. pro herede, de acquir. her. P. §. pen. §. fin. de hered. qualis. §. d. affirm. Et proinde obligatur legatariis quibus præstari iussit quippiam testator: & insuper omnibus oneribus hereditatis obstrictus remanet. ¶ At ¶ qui propter funus defuncti aliquid impendit cum defuncto, non cum herede contrahere creditur, *l. si in l. de reli. §. sum. finer. P. lib. 11. titu. 7.* quod pro separatione bonorum quæ fit inter creditores defuncti & heredum, annotandum est, *iuxta l. 1. de bon. separatio. lib. 42. P. ii. 7.* Est itaque hereditaria actio hæc, quæ funeraria dicta, *l. si quis, 14. §. hac actio, de relig. §. sum. iura.* quæ datur quoties nulla alia actio de funeris impensia consequenda competit, *d. l. si quis, §. Labeo,* ex ista & æqua causa, ne impulta corpora remaneant, neque quis de alieno faueretur, *d. l. si quis, §. hac actio, §. l. si quis, 12. §. prætor ait, eod. tit.* Sed de hac actione nihil amplius addam, eo quod plura alibi tractauerimus, *diximus in lib. de rebus sacris, c. 15.**

Ad seum modum in criminibus, animaduerte primo voluntatem delinquentis: de hinc actum, & delicti speciem, de quo tracta-
 infra in distinctione criminum, tertio poenam, ad qua obligatur: quarto, accusationem: quinto, iudicium: postremo, executionem pon-
 na. Et in his perpetuo res, personae, & negotia quae geruntur ob-
 feruanda: & adhuc referimus quae alia methodo tradit confide-
 feruanda: Claudianus, *Laut facta*, 16. de poen. in P. uempe causas, perso-
 nas, locum, tempus, qualitatem, quantitatem, euentum. Quae
 breuiter explicabimus, dum modo antea monuerimus, in hac tra-
 ctatione maleficium, scelus facinusque omne continere, vt alibi,
si famul furti feci, dica in P. resipit, quia male actum: et si *et ex lege*
 aliquando pro insigni scelere veneficis, & torti legii maleficium ac-
 ceptatur, vt in *titu. de malef. & Mathemat. C.* Criminis etiam ap-
 pellatione hic complectimur omne id, quod accusatione & repre-
 hensione dignum est, omne scilicet peccatum, vt de iur. in quoq;
 in concilio Toletano, c. *unum orarium*, §. *nomine autem criminis*,
 & §. *crimini*, 25. dist. ca. 1. & ca. *apostolus*, 18. dist. atque promiscue
 hoc vtriusque, delictum, crimen, peccatum, l. *si aduer. delict. C.*
 6 Omnia ista sub tria distinctione, qua proprie delictum in omni-
 sione, quasi delictum dicitur: peccatum autem in committen-
 do, *gl. in ca. peccatum, de reg. iur. in 6.* Atque peccate nihil aliud est
 Antioch. lib. *Problema. sectio. 19. q. 26.* quam rem reddere deter-
 ream: & vt ait Cicero, in *Paradoxiis*, transire aequi bonique li-
 neam, vel excessu vel defectu. Cui ad stipulatur Aristoteles, *vt de*
anim. Crimen autem hic dicemus graue peccatum, accusatio-
 ne & damnatione dignum, ca. *Apostolus*, 81. dist. ¶ Et vt significan-
 tibus substantiam exprimat. Crimen omne, est morbus quidam, qui
 subreptim in republica, ab irrationis temperamento desiciens, a bono a-
 nerit. Sunt enim crimina inter homines, veluti morbi, ex qui-
 bus, nisi obtinam eatur cito, perniciis, & tandem interitus repu-
 blicae imminet. Proinde sicut medicus optimus morbi est, qui iam
 methodum eius curandi nouit, & causas & propria remedia, vt
 ait Galenus, lib. 3. *Methodi meden.* & Hippocrates, lib. de arte, &
 lib. de *prae. medic.* ad eum modum de criminibus ita agendum est,
 vt primo crimina, & quae in illis obseruanda sunt generaliter, &
 deinceps in specie cognoscamus, methodumque puniendi, & re-
 media poenas inquam generaliter, & in specie. Sic facile erit hoc
 reipub. corpus integrum conseruari, & morbosam curare.

De Causa, & Voluntate in delictis perpendenda.
 Cap. 2.

- 1 Crimina circa inaequalitatem, & extra temperamentum, vt morbi.
- 2 Delinquent homines proposito impetu, casu, quomodo.
- 3 Voluntas quid. Et causa delictorum. Et de Voluntate coacta, num. seq. 4. 5. & 6.
- 4 Ex proposito qua dicuntur fieri. Et quid propositum. Cor origo bonarum vel malorum actionum eod.
- 5 Voluntarium consilio & in consilio factum quomodo.
- 6 Crimina inuoluntaria quando punienda eod.
- 7 Cogitationis solus poena cur nulla apud Iurisconsultos: & contra, cur puniatur in lege diuina.
- 8 Purgatio canonica cur reis indicitur.
- 9 Voluntas & cogitatio quando puniatur.
- 10 Voluntaria crimina ex tacita voluntate quaedam.
- 11 Delinquere iubens quatenus ex mandato teneatur.
- 12 Libertas arbitrii non excusat del. cta.

¶ Sicut in morbis nullum temperamentum inuenias, sed intempe-
 ratum plus, minusve, secundum gradus desicentes a salubri,
 Galen. lib. de constitut. artis medicae, sic in criminibus abest illud me-
 dium aequum, quod agere statere iusti insidit, & iustitia, quae ars
 2 boni & aequi, l. de iust. & iur. Quocirca laborant hominibus re-
 gendis propositum in statere dirigenda, & emendando quod ab eo
 declinat, causas inaequalis vitae corrigendo. Delinquent homines
 aut propositum, aut impetu, aut casu. Ex proposito, latrones, qui fa-
 ctionem habent: impetu, veluti cum propter ebrietatem ad manus,
 vel ferrum itur: casu, vt si venandus in feram, emissum feruitu-
 to hominem necauerit, l. *respicend. dam.*, 11. de poen. in P. l. *absentem*,
 §. *in eod. titu.* ¶ Voluntas est animi motus liber ad quod imitan-
 dum, vel ad ipsam rem vel in contrarium, c. 1. §. *quasi. i. virtutis*, &
 4 *vitiis causa*, ca. *nauci* 56. dist. ca. sciend. §. 9. 1. ¶ Proposito factum
 quae secundum voluntatem agentium, sponte & libertate mentis
 fiunt, vt tradunt Damascenus, lib. 2. de orthodo. fid. c. 15. & Neme-
 sius, lib. de natu. h. m. c. 39. Propositum hoc, & intentio malefi-

cia distinguunt, l. *qui iniuria*, 5. de fur. in P. §. *se ad placuit*, de oblig. quae
 ex del. na. l. *sedissimam*, ad leg. lul. de adul. C. *Castell. l. diuina* Adria-
 nus, & l. 1. §. *diuus*, ad leg. Cornel. de scar. lib. 48. P. titu. 8. si ex eor. de
 exeunt cogitationes prauae, immunditia, adulterium, &c. *Maub.*
 cap. 15. Et verbum nequam immutabit eor: ex quo bonum & ma-
 lum, vita & mors, *Eccles. cap. 36.* Et ideo Sapiens iubet, *Prover. c. 4.*
 omni custodia conseruari cor, quod ex eo vita procedat, Deusq;
 illud inter roget, non manum, *6 si quid inuenisti*, 14. *quasi. 5. can. si*
propterea, de poen. dist. 1. Et re vera non polluitur caro, nisi antea
 mens fuerit corrupta, *can. non potes*, & *id. 23. q. 5. cano. non est*, 15.
quasi. 1. Aristoteles, lib. 3. *Ethic. c. 1.* *de virtutibus*, contituere videtur
 propositum, scilicet, in eo quod praemeditate sita sciente, prudē-
 teque. *Extra* voluntaria inuoluntaria autem *extra* dicitur Graeci
 Voluntate scienter prudenterque delinquere ait Caius, in l. *quae*
ades, 9. de incen. ruin. & *nausra* lib. 46. P. tit. 9. Aristoteles, 6. *Ethi-*
cor. propositum & consilium, omnis actionis principium dicitur: ex
 quo motio sequitur, non finis, vt extremum. Atque idem *Aristo-*
5. Ethicor. post multa disputata concludit, nullum facinus maluū
 esse, nisi voluntarium. ¶ Cetero tamen illud *voluntarium*, seu volunta-
 riu, habere ait, & q. consilio & quod in consilio seu temere facimus.
 Et alibi, *Aristot. 3. Ethicor.* etiam, id quod per vim vel per ignoran-
 tiam fit, scilicet quia voluntas quaedam, non pura tamen, si quis
 vult coactus: nam coactioni potest accedere voluntas, & tunc ve-
 rum est voluntatem coactam esse voluntatem, vt in l. *si mulier*, §. *si*
metu, de eo quod met. cau. in P. Potest tamen & aliquid vi cogente
 ab aliquo fieri, in quo voluntas nulla eius est, neque ex voluntate
 aliquid is qui agit, confert, quando vis extrinsecus accidit: veluti
 si quis alium habere rem gladium impulerit, illeque gladio neca-
 uerit alium. Si vi stuprum pariat, nec probet, sed contradicat, *li*
vim passam, 39. ad l. *Iul. de adul. in P.* In quibus delictum admisi-
 sum hoc pacto sine vilo consensu, peccatum non est eius qui fe-
 cit: quemadmodum si quid coacte bene factum sit, non habet
 meritum, *101. 15. quasi. 1.* Et ita hoc genus facti peccati poenam
 nullam habet, si culpa non precedat in hac violentia, cui nihil mes
 contribuit. Est autem alia violentiae species, quae mixtam habet
 causam, voluntarii, & inuoluntarii: quemadmodum iustus es a
 tyranno occidi, ni parentem occideris: item iustus es a domino
 delinquere, vel meto alicuius deliquisti, vel ebrius factus culpa
 rea. Et haec inuoluntaria crimina puniri non obstante vi, & metu
 constat, *l. ferus*, non in omnibus, 19. de actio. in P. l. 1. de leg. P. ca. *sa-*
cris, de his, qua vi met. causant, c. *quis quis metus*, 11. q. 3. mitius ali-
 quando tamen, quam sponte commissa, ca. *sacris*, ca. in *primis*,
 2. 4. *cano. fin. 11. q. 3.* Potius enim moriendum, quam delinquen-
 dum, vt bonus ille Eleazar dicebat, 3. *Machab. c. 6. & 7.*

¶ Causa ista quae delictorum vna erit, voluntas ita distincta, &
 an spontanea, vt tunc magis punienda: aut coacta, & tunc, quia
 consentiat, aliquo modo punienda: sed mitius. Si autem volun-
 tas alia sit agentis vel delinquentis, quam delinquendi, alia sit con-
 sideratio, quam delicti, veluti si quis verberet disciplinae & emen-
 dationis gratia, alia causa erit, quam in verberibus iniuriae cau-
 sa illatis, cap. *presbyterum*, de homicid. *Laut facta*, §. *causa*, de poen. P.
 l. 1. de emenda. propinq. C. *sed si quemcumque*, §. *fin. ad leg. Aquil.*
l. queritur, §. *idem Iustinian. loca. in P. l. 3. §. si cum*, de lib. hom. exhib.
cum similib. l. *si constante*, §. *si maritus*, solu. matrimo. Et si ex bonis,
 quae licite fiunt, mala contigerint, non imputantur, *can. de an-*
dendis, 23. *quasi. 5.*

¶ Rursum ista hic obseruo, voluntatem aliam esse simplicem, &
 nudam ab omni acta extrinseco: aliam, quae actu aliquo expressa
 est. Nuda cogitatio dicitur illa, quae apud IC. non puniatur, si non
 exierit voluntas sine cogitationis, l. *cogitationis*, de poen. in P. l. 1. §.
fin. quod qui g. iur. in P. Quia lex civilis, & eius administri, actus
 tantum sua politia dirigunt & emendant & quae probata sunt, iu-
 dicant, *6 si quis*, 11. q. 1. *l. licetis*, §. *veritas*, de offic. praesid. nec nisi pro-
 bationibus luce meridiana clarioribus crimina colligunt, l. *si. C. de*
probatio. Neque cordis cogitationes sunt f. r. i., vel iurisdictionis
 secularium magistratum, sed Dei, qui illud solus scrutatur, 1. *Reg.*
c. 16. & Psalm. 43. Hierem. c. 17. quive punit & remunerat secretam
 mentis intentionem, *can. cogitatio*, & c. *cogitationis*, *cano. homici-*
dium, & *sepe tota*, de poen. dist. 1. praecoepaque cogitationis solis
 adiecit, vt *Non concupiscas*: non desiderabis proximi tui res, &c. *Exo-*
dit 20. Huiusmodi videt ea quae patent: Deus autem intrat in cor. Nec
 potest humano examinari iudicio, vel praesumptione, quem Deus
 suo referuat iudicio, ca. *si quando*, 15. que *6. can. si omnia*, 6. *quasi. 1.*
 nec hic de suspitione quisquam damnandus, l. *absentem*, de poen. in
 P. Nec contra, quia quis accusatus non est, vel quia delictum non est